

„En de zee . . . .”

In de salon van haar knusse huis „Pretty Home” verdiept Wil zich weer in een boek. Zij leest veel, tegenwoordig. 't Boek doet haar voor enkele uren haar onrust vergeten. Tweede stuur is haar man, en zijn schip is nu meer dan ooit door gevaren omringd. In hun eerste huwelijksjaren kwam Anton om de drie maanden thuis. Later werd het een half jaar. Nu duurt het dikwijls een jaar, eer hij bij vrouw en kind weer enkele weken vertoeft. Oppervlakkig lijkt dan alles nog als vroeger te zijn. Maar in die verlofweken speelt Wil ook comedie. Zij doorleeft ze als in een roes. De koffers moeten dan bijgevuld worden, samen met Anton moet Wil ook visites afleggen. Geert vordert van Vaders tijd ook zijn deel op. Zo gelukt het Wil nog de vervreemding, die zij van Anton gevoelt, voor hem te verbergen. Als hij weer weg is valt zij terug in de rust die zij om zich heen heeft gesponnen. Een onberispelijk meisje, dat van haar mevrouw zo weinig mogelijk inmenging wenst, zwaait de scepter in „Pretty Home”. Als nu die oorlog maar niet was gekomen! Die spot met veiligheid en accommodatie, die spat de sterkste zeekastelen als een zeepbel uiteen. Die maakt ook voor Wil de toekomst onzeker.

Geert schrikt haar plots op uit de verrijnd-luxe-sfeer van het boek. Als een wervelwind stormt hij in de salon. Hij smijt zijn tas op een stoel, en zonder voorafgaande groet gooit hij er uit: „Nou is er weer een Duits wachtschip de lucht in gevlogen.....”

Een warm, wrevelig rood kleurt Wils wangen.

„Wat stuif je toch als een wildebras binnen. En wat zie je er weer pierewaaierig uit”, zegt ze berispelijk. Haar blik glijdt streng langs Geert heen.

„Je hebt een gat als een vuist in je kniekous. En je elleboogknobbel puilt uit de mouw van je jumper. 't Is of je je broek met kabels opgesjord hebt. Heb je gevochten?”

„Nee”, zegt Geert stug.

„Dan ben je gevallen?”

„Ook niet, m'n kous is doorgesleten, net als m'n mouw.....”

„Dan had je wat anders aan kunnen trekken.....”

„Alles is stuk...”, zegt Geert driftiger.

„Zo. Dan is 't ook je eigen schuld dat je er zo haveloos bij loopt. 'k Geef kapitalen uit voor je kleren. 'k Kan de naald wel voor jou in de hand blijven houden.”

„Pff... u doet nog al veel”, zegt Geert geringschattend. Met witte handen omklemt hij een stoel.

„Nee, dan de moeder van Freek. Ze zijn bij Freek thuis met z'n achten... met acht kinderen dan. En z'n moeder houdt al die kleren en kousen zelf heel. Ze bakt ook vaak cake of drie-in-de-pan.....” flapt Geert er uit.

Oplettender kijkt Wil hem aan. Ze vindt iets in zijn trekken, dat er vroeger niet was. Zijn handen trillen nerveus. 't Is of hij zijn hoofd tussen zijn schouders verstoppt. Zoals hij daar staat lijkt hij niet slechts uiterlijk verwaarloosd te zijn.

„Wat is hij nerveus”, denkt Wil, licht ongerust. De stilte tussen hen staat gespannen. Een vreemde angst, dat Geert haar voorgoed zal ontglippen, overvalt Wil opeens. Zij denkt aan Freeks moeder, een huissloof in haar nooit-ophoudend-zorgen. Toch een baken van rust in haar drukke gezin.

„Freek vrijt altijd met zijn moeder”, heeft Geert laatst gezegd. Achteloos heeft Wil toen gelachen. Nu lacht zij niet. Zij zou een arm om Geert heen willen slaan, en doet het toch niet. Wil realiseert zich met schrik, dat 't hem iefkozen haar vreemd is geworden. Zij realiseert zich nu ook, dat zij die dunne plek in Geerts mouw reeds lang heeft gezien, maar telkens verzuimde om die te herstellen. Zo is 't natuurlijk ook met zijn andere kleren gegaan.

„Wat is hij al groot. En zijn stem wordt ook anders. Zo hard..... er is niets liefs en aanhaligs meer in. En Anton vertrouwt er toch op, dat ik voor Geert Vader en Moeder zal zijn”, piekert Wil.

„Je hebt toch geen moeilijkheden in school?” aarzelt zij.

Geert kleurt. Hij deelt zijn bank nu met Ferdi, een twee jaar oudere jongen, die in studie niet uitblinkt. Maar spottend

noemt hij Geert toch: een groentje. Hij voorziet Geert van boeken, die deze verblindt als hij alleen in „zijn hok” is. Geert neemt ze mee naar zijn bed, en droomt dan gejaagd en onrustig. Hij werkt ook slordiger. Grinnekend smoest Ferdi achter zijn hand met Geert over meisjes. Hij schept vreselijk op, en doet, of hij met de meeste klasmeisjes geheime minnarijtjes gehad heeft. Geert probeert, om Ferdi's volwassen allures over te nemen. Maar vaak komt hij van een koude kermis terug. Soms incasseert hij spottende blikken, soms striemt hem ook een terechtwijzend woord. Soms ook krijgt Geert de kussen, die hij begeerde. Maar na zo'n spelletje van groot-doen en verstoppertje spelen kan hij hartstochtelijk naar zijn Vader verlangen. Dan zwerft Geert zelf langs de zee. Zuiverend werkt haar zilt en zout op hem in. Zijn moeder merkt daar echter niets van. Ze gaat op in de zorg voor haar kapsel en elegante japonnen.

„k Ga met je mee, nakijken wat er van je garderobe kapot is”, zegt Wil plots met veranderde stem. Gedwee volgt Geert haar naar de kast. Hij is benieuwd wat deze ongewone inspectie uitwerken zal. Zijn Moeder neemt stuk voor stuk van de roe af. Haar gezicht wordt witter en strakker.

„Nou zal ze wel razen”, denkt Geert. Hij zet zich al schrap voor de aanval. Maar geen harde verwijten ploffen op zijn schuldig hoofd neer. Wil spreidt een heel erg gehavende trui voor hem uit.

„Jongen, hoe kreeg je die zo?”

„k Heb om een meisje een knockpartijtje gehad. Maar nou móét 'k Lous niet meer, want zij vindt Ferdi toch aardiger.”

Wil schudt het hoofd. Met een arm vol kapotte kleren loopt zij de huiskamer binnen. Ze klapt haar naaitafeltje open en kiest de wolkleuren, waarmee zij straks gaten en scheuren wil dichtten. Maar hoe komt zij er door... hoe komt zij er door...

Aan tafel spreekt zij toch meer dan gewoonlijk. 't Onberispelijk meisje dient karbonaadjes met een wintergerecht op. Geert hanteert vork en mes met geforceerde bravuur. Hij harkt en schrapst langs het vette beentje.

„Dat zou 'k nou 't liefst uit de hand af willen kluiven”, zegt hij opeens.

„t Geeft zoveel vette vingers op het servet”, zegt Wil, wat onzeker.

„Daar nemen ze 't bij Freek thuis zo nauw niet mee. 'k Eet er wel eens. Lachen dat je er kunt. Je lever schudt er van 't lachen”, zegt Geert, jongensachtiger nu hij zich even laat gaan.

„Vader eet aan boord ook wel eens hartige hapjes uit 't vuistje. Kijk nou zelf maar eens. Moeder, dat kluifje kan best nog wat schoner.....”

„Ga je gang dan maar even”, geeft Wil, nog schoorvoetend, toe. Geert geniet zoals een jong, gulzig katje dit doen kan.

„t Is eigenlijk zot, dat je je altijd zo deftig moet houden. Hadden ze ons maar holbewoners gelaten. Nou jagen de mensen elkaar toch de riolen en schuilkelders in. Zeg Moeder, zou Vader nu ook tussen de bollen invaren?”

„k Weet niet waar Vaders schip koerst.....”

„Hij kan wel in de Noorse wateren zijn. Daar drijven die stinkende eieren nou ook al.....”

Geert schokt met zijn schouders. Hij vergeet zijn verbazing, omdat zijn Moeder opeens zo meegaand voor hem is.

Ahoei..... ahoei..... huilt buiten de wind. Waar stuurt de storm 't schip van zijn Vader nu heen? Kan hij nog veilig koersen, nu zoveel kustlichten werden gedoofd?

Een mijn of torpedo..... een torpedo of mijn..... dat is de angstige kringloop, die Geerts gedachten soms ook in school gevangen houdt. Hij schilt nu haastig een appel. Ze lezen in „Pretty Home” na tafel niet meer. 't Onberispelijk meisje neemt af en brengt de krant. De handen van Moeder en zoon grijpen snel naar de bladen. Hun blik vliegt langs de kolommen. 't Naakte oorlogscynisme grijnst hen weer aan. Hunkerend kijkt Wil naar haar boek. Ze wil van dit sinistere vluchten, er niet voortdurend aan denken dat Antons schip misschien ook.....

Maar..... daar liggen Geerts gehavende jumpers en shirts. Die wil zij toch stoppen?

Nog onwillig duwt Wil de wol door 't oog van de stopnaald. Geert gooit de krant neer.

„Haal je huiswerk maar hier. Dat werkt gezelliger voor me. En je moet straks de nieuwsberichten toch horen”, zegt Wil.

„t Is zo'n rommel, als 'k m'n boeken hier rondstrooi”, zegt Geert. Hij weet nog

niet zeker, of hij die nieuwe intimiteit met zijn Moeder nu wil. Misschien is 't maar een bevestiging van haar. Hij draait aan de radioknop. Muziek stuift in de kamer. Nu schettert de stem van een spreker. Wil knipt de rafels rondom een gat weg. Dan spant zij draden. Op en neer gaat de naald. Luchtig en licht leggen de draden zich naast elkaar. 't Komt Wil even als een symbolische handeling voor.

„Wat komt het vals door”, moppert Geert. Hij speelt een spelletje met de zendstations, hoewel hij weet, dat dit Wil irriteert. Hij schaamt zich toch ook.

„Vader moest m'n verruïneerde kleren eens zien. Als hij na een verlof weer aan boord gaat, is zijn uitrusting altijd zo tip-top in orde. Vader voert ook een flinke bezitting mee op de zee. Zijn koffers met uniformen, een tjokvolle boekenkast, 'n prachtig fotoestel. En dan instrumenten, waardoor Vader in zijn vrije uren de sterrenhemel bespiedt. Maar nu moet hij op periscopen en mijnen ook letten. Nu zoekt hij de zee misschien voor een drenkeling af.....” piekert Geert.

Pang..... acht uur slaat de klok.

Luisterend naar de A.N.P.-berichten houdt Wil de naald even stil. Er volgt een lugubere lijst van door sluipmoord getroffen schepen. Ze branden uit op het water, S.O.S.-berichten vliegen over de oceanen, zoolang als de marconist nog seinen kan geven.

„Wat een keet! Er zijn weer heel wat kasten naar de haaien gegaan”, valt Geert uit. De kamer vervaagt. Zijn brein projecteert oude Vikingerbeelden, zeeschuurmerij, zinkende schepen die de brandstapels van hun bemanningen werden. Van Odins kampvechters en Vikingervorsten. Bleek en roemloos lijkt Geert nu 't einde van getorpedeerde of op mijnen gelopen schepen te zijn. Hij haalt toch zijn boeken, maar z'n gedachten zijn niet bij de lessen.

„Als Vader nou ook es.....? 't Duurt zolang, eer er post van hem komt.....” zegt hij tot Wil. Ze trekt de doorstop te strak aan. In haar halsbeentje knaagt de vermoeidheid. Haar voorhoofd fronsst zich. Anton heeft vaak een storm getrotseerd, maar nimmer schipbreuk geleden. Misschien heeft zij 't angstig-zijn ook daardoor verleerd. Vroeger heeft zij zich na elk vertrek van Anton wel eenzaam gevoeld. Nu heeft zij Geert. En toch zwerft zij op een zee van verlatenheid

rond. Houdt zij de Doopbelofte nog wel, voor God in de kerk afgelegd? Nee, zij is niet zoals Anton vertrouwt dat zij zijn zal.....

't Onberispelijk meisje brengt thee. Tot elf uur gaat zij dan uit. Met de kleren van den jongenheer bemoeit zij zich niet.

„Zal ik eens inschenken?” biedt Geert ongewoon vriendelijk aan. „Kassian, wat een werk bezorg ik je, Moeder. 'k Zal voortaan toch wat voorzichtiger zijn”. zegt hij soebattend. Wil glimlacht om de schuchterer pogingen, die ook hij nu tot toenadering doet. Boven zijn boeken praat hij weer over de schepen.

„'t Is je toch wat, als je half nakend ergens aan land wordt gezet. Afijn..... als je 't leven dan nog maar er afbrengt.”

„Hij praat zijn angst weg. En ik kan hem niet helpen, nu ook in zijn wereld iets wordt ondersteboven gegoooid”, denkt Wil. Ze zwijgt. Geert gaapt en rumoert met zijn boeken.

„Nee, zo knus als bij Freek wordt 't hier toch niet”, stelt hij vast.

Een paar dagen later.

„Post van Vader.....!” roept Geert opgewonden. Wil neemt de brief, die lang onderweg was en : opened bij the Censor. Nerveus verbreekt zij de strookjes papier. Ze trekt de brief met 't kloeke schrift uit 't lange couvert. Er valt een apart briefje voor Geert op de grond. Zijn neusvleugels trillen. Terwijl Wil haar brief leest, verdiept Geert zich in de zijne. Zijn Vader vertelt van mooie foto's, die hij gemaakt heeft toen de blokkade nog niet was begonnen.

„Nu stomen we langzaam op huis aan. 's Nachts varen we niet. Overdag stomen we op halve kracht verder. Een paar maal hebben we na een ontploffing hulp kunnen bieden. De gevaarlijkste route gaat nu voor ons beginnen. Maar je moet niet te ongerust zijn, Geert. We koersen op Gods genade ook verder.....”

Geerts ogen glimmen verdacht. Onderaan op het briefje heeft zijn Vader in blokletters een tekst voor hem overgeschreven: „Wanneer gij zult gaan door het water. Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden en de vlam zal u niet verteren.....”

Geert moffelt het briefje stil weg. Hij

spreekt met zijn Moeder niet over die tekst. En weer herbegint voor hen de spanning van 't wachten. Geert maakt tussen en na de schooltijden omweggetjes, om voor de Nieuwsbureaux de telegrammen te lezen. De strijd ter zee wint aan felheid. En 't staat er toch maar zo simpel: Een stoomschip is op een mijn gelopen, en korten tijd later gezonken..... Bij dit drama van torpedo's en mijnen is Geert nu belanghebbend geworden. Ferdi's voorlichting verliest haar zwoele bekooring voor hem. Hij ontwijkt zijn Moeder zo stelselmatig niet meer.

„Eén stoot of schot van zo'n rot ding, en Vader is ook alles kwijt”, zegt Geert soms. Als hij wakker wordt, 's nachts, hoort hij, dat zijn Moeder onrustig door het huis doolt. Wil is uit haar indolentie wakker geschud. Elke bel schrikt haar op. Ringen van moeheid schaduwen onder haar ogen. De maatschappij ontvangt geen bericht meer van Antons schip.

„O Heer, ik heb Anton nog lief. Laat me iets goed mogen maken. Breng hem ook deze reis behouden bij ons terug”, bidt Wil beangst. Avond aan avond zit zij over Geerts kleren gebogen. En weer klinkt de omroepersstem in hun kamer. Weer zijn er veel schepen vergaan, worstelende mensen met vlammeende golven. Eensklaps springt Wil op. Ook Geert is verbleekt.

„Vaders schip..... hoor je dat, Moeder?” schreeuwt hij ontsteld.

„Ja”, stamelt Wil. De kamer draait voor haar ogen. Antons schip... vermoedelijk op een mijn gestoten en spoedig daarna gezonken. Een deel der bemanning wordt nog vermist. Wil hoort nu amper, wat de omroeper nog over de strijd aan 't Westfront afleest. 't Hamert en bonst in haar hersens: Anton dus ook?

Dan snerpt Geerts angstige stem: „Moeder, geef me wat geld, dan bel 'k de maatschappij dringend op. Ze weten daar misschien al wat meer.....”

Werktuigelijk geeft Wil Geert geld. Hij stormt weg, naar een winkel, waar hij wel intercommunale opbellen kan. Maar dicht bij huis botst Geert tegen den dominee aan. Een poosje heeft hij te hooi en te gras de catechisatie bezocht. Nu komt Geert trouwer.

„Jongen..... wat is er? Wat zie je er uit.....”

Hortend deelt Geert de Jobstijding aan

dominee mee. De predikant neemt zijn arm.

„Kom maar bij ons telefoneren”, zegt hij meelevend. Thuis vraagt hij zelf de verbinding voor Geert aan. 't Duurt lang voor er aansluiting komt. De lijnen worden door angstige familieleden bestormd. En als Geert eindelijk spreekt, wordt hij nog niet veel wijzer. Nee, de naam van zijn Vader komt op de voorlopige lijst der geredden niet voor. Maar daarom hoeft Geert alle hoop nog niet te verliezen. De maatschappij zal direct telegraferen, als er over den tweeden stuur enig bericht binnenkomt.

Stom staat Geert nog even bij 't toestel. Dominee legt een hand op zijn schouder.

„Moed houden, Geert. Ook op zee waakt de Heere.....”

Maar 't beurt Geert niet op. Hij bedankt dominee, die nog zegt dat Geert, als 't moet, hier ook 's nachts kan telefoneren. Dan rent hij naar een der Redactie-bureaux. Misschien bracht de Telex er blijder bericht. Doch de redacteuren wachten zelf nog op nader nieuws omtrent de ramp. Ook zij spreken Geert echter moed in.

„Je Vader kan best opgepikt zijn, want er waren meer schepen dicht bij de plaats van het onheil. En de meest-gedurfde romantiek wordt tegenwoordig weer werkelijkheid.....”

Een der heren vraagt Geerts adres. Zijn Moeder is geen abonné van hun krant, maar hij zal een Ochtendblad laten bezorgen. Verwezen loopt Geert dan weer langs huizen en grachten. Hij ziet de zee, waarop de olie nog vlamt..... witte, wanhopige handen, die grijpen naar wrakhout..... gulzige golven, die hen de planken ontrukken.

„Vader..... Vader..... 't zijn rot dingen... allebei... torpedo's en mijnen...”, knerst Geert tussen zijn tanden. Hij jaagt weer naar huis. Daar treft hij de vrouwen van enkele andere opvarenden aan. Geert kent de dames slechts oppervlakkig. Maar ze waren er bij, toen hij en zijn Moeder 't fier wegvarende schip nagewuifd hebben. Nu zijn ze in dezelfde angst en onzekerheid ondergedompeld. En eindelijk zijn Geert en Wil weer alleen. De spanning wordt Wil te machtig. Ze snikt, zich-zelf-aanklagend en wild. Geert staat er hulpeloos bij. 't Is diep in de nacht, als zij naar hun slaapkamer gaan. Zoals hij is gooit

Geert zich op 't bed. Er heerst nog een nachtelijk duister, als 't Ochtendblad in de bus ploft. Geert sluipt naar beneden, knipt het licht in de huiskamer aan. Huiverend hurkt hij met de krant bij de smeulende haard. Zo zoekt hij, of zijn Vader nog bij de levenden is. Hij schrikt, als zijn Moeder ook binnen komt. Wil lijkt een schim in haar bleek-rose *peignoir*.

„Moeder heeft ook niet geslapen”, weet Geert. Mistroostig schudt hij het hoofd, reikt Wil de krant toe.

„Geen nader nieuws?” vraagt ze hees.

„Niets over Vader”, zegt Geert dof. Hij moet iets doen, zet thee en roostert wat brood. Dan rent hij weer naar 't redactiebureau, belt de maatschappij later ook op. Ze kunnen alleen maar vertellen, dat de stuurman zijn plicht deed, toen het schip midden door brak.

In martelend wachten, hopen en vrezen gaan ook voor Geert en zijn Moeder de dagen voorbij. Een flauwe hoop blijft toch aan hun horizon gloren. Ze komen elkaar ook nog nader. Op een avond geeft Geert Wil het briefje, waarop de tekst in blokletters staat.

„Zou Vader daar nou ècht wat aan hebben gehad?” vraagt hij schor. Met angstige twijfelogen kijkt hij Wil aan. Ze ziet, dat zij iets voor hem redden, verdedigen moet. Ook zij moet worden gered, ook zij behoeft het geloof, dat niet twijfelt, maar bergen verzet. Ze heeft dat nodig, om nu met Geert niet geheel ten onder te gaan.

„Wees er maar rustig op, jongen, Vader was niet alleen..... toen.....”

Geert schuift zijn hoofd op haar arm.

„'k Hoop tòch maar, dat Vader niet teveel heeft geleden, als hij.....” hapert hij.

Dan wordt er gebeld. Een matroos van het schip, die de ramp overleefde, komt hen bezoeken. Hij is nog niet vrij van shock, en eerst erg nerveus. De explosie heeft hem de lucht ingeslingerd: „en toen 'k weer in 't water terecht kwam, meende ik de tweede stuur dicht bij wat wrakhout te zien. 't Wil er bij mij nog niet in, dat hij niet gered is. Hij was zo'n voorbeeld voor ons allemaal. Altijd vertrouwend en rustig. En hij had voor thuis weer zulke mooie spullen gekocht. Die bennen nou ook naar de haaien. Trouwens, de meesten van ons spoelden half naakt aan den wal. Dat ons mooie schip nou toch zó...”

Dikke tranen rollen over 't verweerde

matrozengelaat. Hij huilt als een kind, zit even als een toonbeeld van wereldellende in de salon. Dan vertelt hij met nog schokkende stem hoe liefderijk hij aan boord van een vreemd schip verpleegd en van kleren voorzien werd.

„Als de stuur en de andere maats nou ook maar opgepikt zijn, dan komt het wel goed. 't Is gelukkig niet enkel barbaarsheid, die de zee nu beheerst. 'k Zou nog maar moed houden mevrouw. Mijn engelbewaarder waakte ook over mij.....”

De matroos wrijft zenuwachtig met z'n zakdoek langs zijn gezicht. Dan glanst er een glimp van z'n oude zeemanshumor door zijn bedruktheid.

„Kom, 'k ga weer vort, want 'k mot bij m'n oom nog een paar nieuwe hemmetjes halen.....”

Nog duurt voor Wil en Geert 't onzekere wachten. Aan enkele kustplaatsen geeft de zee haar doden terug. Maar het lichaam van Anton is er niet bij. Zoals Wil en Geert wachten, wachten er velen. Tot aan 't voorjaar heeft Wil nog huur aan de villa. Dan gaat zij met Geert kleiner wonen. 't Onberispelijk meisje pluist de krant 's avonds na, of zij een andere, geschikte mevrouw vinden kan. En vinnig wordt ook de sluipmoord ter zee voortgezet. Zal de strijd zolang duren, tot een derde deel der schepen met hun kostbare mensenlevens en lading vergaan is? Ook Wil weet het niet. Maar zij verdooft haar geest nu niet meer. Moedig ziet zij 't onder de ogen, dat geen onbezorgde weelde-toekomst haar en Geert wacht. In de onzekerheid en 't leed heeft Wil toch nieuw vertrouwen gewonnen. Wreed is de zee, die Anton misschien nog in haar schoot houdt. Maar..... in de grote Opstandingsdag geeft ook de zee haar doden terug. En nu worstelt en bidt Wil, of ook zij met Geert aan de opstanding ten ewigen leven deel hebben mag. De tekst in blokletters wordt haar nu lief. Wil klemt er zich ook voor hun eigen toekomst aan vast. 't Is haar nog een wonder..... en toch wil God ook door 't water en vuur van deze tijd met Zijn schepselen gaan. Zijn Zoon was aan 't kruis in alle benauwdheid der mensen benauwd.

Geert geeft de hoop, dat zijn Vader nog eens bij hen terugkomen zal, echter niet op.

ANNIE VREELAND